

เมื่อเริ่มหัดเดินใหม่ๆ ให้ลูกล้มลุกคลุกคลานบ้าง ไม่ต้องเข้าไปช่วยทุกครั้ง

เราพบว่า คนสมัยนี้จำนวนมากไม่สามารถประสบความสำเร็จขั้นสูงสุดได้ ทั้งที่ชีวิตเพียบพร้อมทุกอย่าง เราคงเคยได้ยินวงจรแห่งความตกต่ำที่มีคนมักพูดกันเสมอว่า ครอบครัวที่มีความมั่งคั่งมักจะตกต่ำลงในคนรุ่นที่ 3 เพราะคนรุ่นแรกสร้างฐานะมาด้วยความยากลำบาก ล้มลุกคลุกคลาน พอมาถึงคนรุ่นที่ 2 ซึ่งเกิดมาในช่วงที่ครอบครัวมีฐานะมั่นคงแล้ว จึงไม่เคยพบความยากลำบากในการสร้างฐานะของคนรุ่นแรก และไม่เคยสอนให้รุ่นลูกเผชิญกับความยากลำบาก พอถึงคนรุ่นที่ 3 ทุกอย่างมีพร้อมแล้ว มีพ่อแม่ปกป้องทุกอย่างไว้ให้ ไม่เคยต้องเผชิญหน้ากับความยากลำบาก

ต่ำในที่สุด

ผมอยากสรุปว่า ชีวิตคนเราจะประสบความสำเร็จได้ ไม่ใช่เพราะเรามีความพร้อมทุกอย่าง แต่ความจริงชีวิตที่จะประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องผ่านการเรียนรู้จักการเผชิญอุปสรรคความยากลำบากในชีวิต ดังนั้น หากเราอยากเห็นลูกของเราประสบความสำเร็จในชีวิต เราจึงไม่ควรเลี้ยงดูลูกแบบทะนุถนอมเหมือนไข่ในหิน เติบโตแต่ความสุขสบายจนทำให้ลูกรักความสบายและขาดความอดทน จะหลีกเลี่ยงทันทีเมื่อเผชิญความยากลำบาก แต่ควรสอนลูกให้รู้จักเผชิญกับความอุปสรรค ความยากลำบากไว้อย่าง เด็กที่เผชิญอุปสรรคความยากลำบากบ้างในชีวิตประจำวัน จะช่วยทำให้เกิดพัฒนาการในเชิงบวก ทำให้ดำเนินชีวิตอย่างสมจริง ยอมรับความสำเร็จและความล้มเหลว ความสมหวังและความผิดหวังที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอ นอกจากนี้ ความยากลำบากยังช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะคิดหาทางแก้ปัญหา เรียนรู้ที่จะปรับตัว เพื่อให้ใช้ชีวิตในสภาพที่เป็นอยู่ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะประโยชน์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นเมื่อเติบโตขึ้น ดังนั้น พ่อแม่จึงควรเปิดโอกาสให้ลูกได้รู้จักเผชิญความยากลำบากบ้าง ยกตัวอย่างเช่น เมื่อลูกอยู่ในวัยที่ควรจะสามารถเดินได้แล้ว เราควรให้เขาพยายามหยิบของเล่นต่างๆ เอง อย่าหยิบของเล่นส่งให้ลูกง่ายๆ เมื่อเริ่มหัดเดินใหม่ๆ ให้ลูกล้มลุกคลุกคลานบ้าง ไม่ต้องเข้าไปช่วยทุกครั้ง หรืออยากรู้ลูกเร็วเกินไป หยิบของให้โดยลูกยังไม่ได้อำนาจ และต้องเรียนรู้ที่จะปฏิเสธขอเรียกของของลูก เพื่อให้เรียนรู้ความผิดหวังที่ไม่สามารถได้ของเล่นที่อยากได้ทุกครั้ง และเสนอเงื่อนไขอื่น ๆ ที่จะช่วยฝึกให้ลูกรู้จักอดทนรอคอย รู้จักรับมือกับผิดหวัง ทำสิ่งๆ ที่ถูกต้องในเวลาที่เหมาะสม เป็นต้น ลูกควรรู้จักความผิดหวังและรู้จักจัดการกับมันอย่างถูกต้องตั้งแต่ยังเด็ก และยังคงอยู่กับเรา เพื่อเราจะสามารถสอนเขาให้เรียนรู้จักเผชิญกับความผิดหวังได้อย่างเหมาะสมเมื่อเติบโตขึ้น เด็กที่เคยเผชิญอุปสรรคและสามารถหาทางแก้ปัญหาจนผ่านมาได้สำเร็จ จะช่วยสร้างภาวะผู้นำและช่วยให้เติบโตเป็นคนที่มีเข้มแข็ง กล้าหาญ ไม่กลัวที่จะเผชิญกับความยากลำบาก ตรงกันข้าม เด็กที่ประสบความสำเร็จ โดยไม่เคยผ่านความยากลำบาก อาจไม่สามารถยอมรับความจริงเมื่อพบกับความผิดหวังได้ พ่อแม่ที่ยังมีโอกาสสอนลูกเมื่อเขายังเด็ก จึงควรสอนให้ลูกรู้จักแพ้ รู้จักชนะ ควรสอนให้ลูกรู้จักยืนหยัดกับผู้อื่นที่ประสบความสำเร็จ และพ่อแม่ควรชมเชยลูกที่ความพยายามมากกว่าความเป็นผู้ชนะ แม่ลูกเป็นผู้แพ้ แต่ถาเขาพยายามเต็มที่และเราชมเชยเขา ย่อมช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในตนเองและการเห็นคุณค่าตนเองเพิ่มขึ้นได้ ที่สำคัญต้องสอนให้เขารู้จักคุณค่าที่แท้จริงของชีวิต ซึ่งไม่ขึ้นอยู่กับการเป็นผู้ชนะหรือผู้แพ้ที่สังคมกำหนดขึ้น ทำให้เขารู้ว่าชีวิตมีคุณค่าและสามารถทำสิ่งที่ดีที่สุดเพื่อผู้อื่นและสังคมได้ ไม่ว่าเขาจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวก็ตาม

ความยากลำบากจะช่วยทำให้เด็กเรียนรู้จักความอดทน อดกลั้น และไม่เห็นว่าความลำบากเป็นความทุกข์ แต่เห็นว่าเป็นความท้าทายที่ต้องฝ่าฟันไปให้ได้ ตัวอย่างที่ประเทศญี่ปุ่น ในช่วงวัยอนุบาลจะมีกิจกรรมให้เด็กได้เดินทางไกลๆ เพื่อฝึกความอดทนและเพื่อส่งเสริมร่างกายให้แข็งแรง ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดความเคยชินและไม่ตระหนกตกใจเมื่อต้องเผชิญความยากลำบาก ตรงกันข้ามกับเด็กไทยจำนวนไม่น้อย (โดยเฉพาะในครอบครัวที่มีฐานะดี) อาจไม่เคยแม้แต่จะเดินจากบ้านตนเองไปถึงปากซอย (ระยะทางไม่กี่ร้อยเมตร) เพราะพ่อแม่กลัวว่าลูกจะลำบาก ส่งผลให้เด็กไทยจำนวนมากจึงเป็นเด็กอ้วนไม่แข็งแรงและขาดความอดทน เมื่อต้องทำอะไรที่ต้องใช้ความพยายามหรือใช้การรอคอย เด็กจะไม่สามารถอดทนรอคอยได้

ดังนั้น พ่อแม่ที่รักลูก ควรให้เด็กๆ ได้ฝึกร่างกายและจิตใจเพื่อให้เกิดความอดทนด้วยการพบความยากลำบากบ้าง เช่น ให้ลูกได้เดินจากหน้าบ้านไปปากซอยบ้าง แทนที่จะนั่งรถทุกครั้ง หรือให้ลูกโดยสารรถสาธารณะบ้าง เพื่อให้รู้ว่ามันต่างจากรถส่วนตัวอย่างไร และสอนให้เขารู้จักทำงานบางอย่างเล็กๆ น้อยๆ เพื่อเก็บเงินซื้อของที่ต้องการ แทนที่เราจะให้เงินเขา เพื่อให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งของที่ได้มา และเรียนรู้ที่จะอดทนเก็บเงินเพื่อให้ได้สิ่งที่เขาต้องการ เป็นต้น

พ่อแม่ต้องตระหนักว่า ลูกต้องยืนได้ด้วยตนเองอย่างมั่นคง เมื่อเขาเติบโตขึ้น และความจริงที่สุดคือ เขาต้องพบปัญหา ความผิดหวัง ความล้มเหลว ความไม่เข้าใจใจต่างๆ และต้องฝ่าฟันไปให้ได้ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร จะประสบความสำเร็จได้ ล้วนแล้วแต่ต้องผ่านอุปสรรคทั้งสิ้น ซึ่งหากเขาเรียนรู้ที่จะแก้ไขอุปสรรคปัญหาต่างๆ ได้ตั้งแต่ยังเด็ก เมื่อโตขึ้นจะช่วยให้เขาอยู่ในโลกความเป็นจริงได้อย่างไม่มีปัญหา

อุปสรรคคือ การเรียนรู้ที่ดีอย่างยิ่งสำหรับเด็ก ถ้าเขาไม่พบอุปสรรคบ้าง จะไม่เกิดการพัฒนา พ่อแม่ที่จัดการให้ลูกหมดทุกอย่าง จะทำให้เด็กกลายเป็นคนที่อ่อนแอ อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงไม่ได้ พ่อแม่จึงควรสอนให้ลูกเผชิญกับอุปสรรคปัญหา โดยบางครั้งต้องเปิดโอกาสหรือจัดโอกาสให้ลูกได้เผชิญปัญหา ความลำบาก ความผิดหวังบ้าง

ศ.ดร. เกียรติศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์

นักวิชาการอาวุโส มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

kriengsak@kriengsak.com, www.kriengsak.com